

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 01.08.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 15.10.2025

Yayın Tarihi/Published: 31.12.2025

Dijital-Sosyal Medya Dünyasında Aile Olmak

ZEKİYE DEMİR

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt

Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,

Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

zekiyedemir@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4009-7751>

ÖZ

Geçtiğimiz yüzyılın son yarısından, özellikle son çeyreğinden bu yana teknoloji, dijital veya sanal dünya baş döndürücü ve neredeyse takibi zor bir değişim, dönüşüm içindedir. Değişimin önünde hiçbir kurum direnemez ve zamanın ruhundan her kurum az çok nasibini alır. Literatüre dijital vatandaşlık, dijital yerli, dijital göçmen, dijital ticaret, dijital hukuk, dijital propaganda, dijital ebeveynlik, dijital annelik gibi bir dizi yeni kavramlar eklenir. Ekonominin işleyişi, siyasetin yapılışı, eğitimin uygulanışı, hastalığın teşhisi, dindarlığın yaşanması bile bu değişimden etkilenir. Söz konusu değişim sosyolojik bir kurum olan aile ve üyelerini de etkisi altına alır. Bu çalışmada dijital sosyal medyanın aile kurumuna etkisine yoğunlaşıldı. Konu ile ilgili alan yazınların çoğunda olumsuzluk üzerine vurgu yapıldığı görüldü. Nitel araştırma yöntemi doküman inceleme ve gözlem tekniği ile yapılan bu çalışmada ise sosyal medyanın etkilerinin kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz olduğu, tehlike ve riskler içerdiği tespit edildi. Çalışma sosyal medyanın aile kurumuna ve eşler arası ilişkiye olan etkilerini göstermek, sosyal medyanın imkânı ve riskleri konusunda farkındalık oluşturmak veya farkındalığı artırmak amacıyla yapıldı. Sosyal medyanın aile kurumuna etkileri bekarların ve hane halkının sayısı, sosyalleşme, serbest zamanın tüketimi, boşanma, aile üyeleri ve ebeveyn rolleri, yeni normlar, kuşak farkı ve yaşam becerileri üzerinden ele alındı. Eşler arası ilişkiye etkisi ise olumlu ve olumsuz yönleriyle göstermeye çalışıldı.

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Medya, Sanal Medya, Dijital Medya, Aile

Atıf/Citation

Demir, Z. (2025). Dijital-Sosyal Medya Dünyasında Aile Olmak. *YUVA Dergisi*, 3(2), 181-209.
Demir, Z. (2025). Being a Family in the Digital-Social Media World. *Journal of YUVA*, 3(2), 181-209.

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.

This article was checked by iThenticate.

Being a Family in the Digital-Social Media World

ABSTRACT

Since the second half of the last century, and especially since its final quarter, the technological and digital virtual world has been undergoing an astonishing and almost untraceable process of change and transformation. No institution can resist this change, and every institution is, to some extent, influenced by the spirit of the times. A series of new concepts have entered the literature, such as digital citizenship, digital natives, digital immigrants, digital commerce, digital law, digital propaganda, digital parenting, and digital motherhood. The functioning of the economy, the conduct of politics, the implementation of education, the diagnosis of diseases, and even the practice of religiosity are all affected by this transformation. This change also impacts the family, which is a sociological institution, along with its members. This study focuses on the impact of digital social media on the family institution. It was observed that most of the literature on the subject emphasizes negative aspects. However, in this study, which was conducted using qualitative research methods, document analysis, and observation techniques, it was found that the effects of social media are sometimes positive and sometimes negative, involving both dangers and risks. The study was carried out to demonstrate the effects of social media on the family institution and spousal relationships, and to create or enhance awareness regarding the opportunities and risks of social media. The impact of social media on the family institution was examined through dimensions such as the number of singles and household members, socialization, use of leisure time, divorce, family members and parental roles, new norms, generational differences, and life skills. Its effect on spousal relationships was explored by highlighting both positive and negative aspects.

Keywords:

Social Media, Virtual Media, Digital Media, Family

Giriş

Teknolojinin siyaset, ekonomi, eğitim ve aile başta olmak üzere toplumun temel kurumlarının değişmesine yol açtığı bir vakıdır. Bireysel ve toplumsal faydayı maksimize; zararı da minimize etmek için toplumu oluşturan her bireyin bu değişimden haberdar olması ve duruma uyum sağlaması gerekir. Özellikle de toplumun temeli olan ve neslin devamını sağlayan aile üyelerinin teknolojinin getirdiği değişime ve gelişime ayak uydurması önem arz etmektedir. Kişi aile içinde hayata gözlerini açar, aile içinde sosyalleşmeye başlar. Teknolojik değişim ve dijital dünyanın şartları ile uyumlu ve bilinçli olmak, bu dünyanın fırsatlarından ve imkânlarından yararlanmayı öğrenmek, tehlikelerine karşı haberdar olmak ve tehlikelerden korunmayı öğrenmek de ailede başlamalıdır.

Teknolojinin geldiği ve insanları getirdiği nokta açısından dijital(leşen) dünyadan ve dijital(leşen) toplumdan kaçış yoktur. Dijital teknoloji alışverişten eğitim-öğretime, vatandaş olmanın imkân ve sorumluluklarını yerine getirmeden (e-devlet aracılığı ile hastanede doktor randevusu alma, okul kaydı yapma, trafik cezası ödeme, vergi ödeme vs.) eğlenceye, yurtiçi ve uluslararası iletişimden kurumsal takibe kadar hayatımızın her alanına girmiş durumdadır. Öyle ki dijital veya sanal medyanın kullanımı gündelik hayatı değiştirdiği gibi terminolojiyi de etkilemiş; dijital vatandaş, dijital yerli, dijital göçmen, dijital ebeveyn, dijital anne gibi yeni kavramlar literatüre girmiştir. Buradaki “dijital” ile kastedilen; somut bir varlığı olmayan, sadece sanal ortamda bulunan belgeler, dokümanlar, oyun, eğlence, araştırma, vakit geçirme gibi herhangi bir amaç için kullanılabilen her türlü elektronik ve otomatik cihazlardır.

Vatandaş, bir ülke sınırları içinde yaşayan ve o ülkenin sağladığı imkânları kullanma hakkı ve o ülke için sorumluluklarını yerine getirme vazifesi olan, ülke normlarına uygun davranan kişidir. Dijital vatandaş ise dijital dünyanın sınırları içinde teknoloji kullanımının normlarına uygun davranan; “bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi yapılan davranışların etik sonuçlarının farkında olan, ahlaki olarak çevrimiçi kararlar alabilen, teknolojiyi iyi yönde kullanarak başkalarına zarar vermeyen, sanal dünyada iletişim kurarken ve iş birliği yaparken doğru davranışları teşvik eden birey” olarak tanımlanmaktadır (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s. 2249). Dijital vatandaşlık, başkalarının olumlu dijital deneyimler oluşturmalarına öncülük etmek ve yardımcı olmak, eylemlerimizin başkaları için sonuçları olduğunu kabul etmek, ortak yarara uygun bir şekilde katılım sağlamak için uygun, sorumlu ve yetkilendirilmiş teknoloji kullanımı normlarıdır. Dijital vatandaşlığın dokuz teması bulunmaktadır: Dijital erişim, dijital ticaret, dijital iletişim, dijital etiket, dijital akıcılık, dijital

sağlık ve refah, dijital hukuk, dijital hak ve sorumluluk, dijital güvenlik ve gizlilik (Digital Citizenship, 2025).

Dijital Yerliler (Digital Natives) ve Dijital Göçmenler (Digital Immigrants) kavramı Prensky'ye aittir. Prensky bu kavramları ilkokuldan üniversiteye kadar dijital teknoloji ile büyüyen, bilgisayar oyunları, e-posta, internet, cep telefonları ve anlık mesajlaşma, hayatlarının ayrılmaz parçasına dönüşmüş olan ilk nesil (dijital yerli) ile dijital çağın içine doğmamış hayatının sonraki aşamasında yeni teknoloji ile karşılaşmış ve kullanmak durumunda kalmış önceki nesli (dijital göçmen) betimlemek için kullanmıştır. Ona göre nasıl göçmenle yerli aynı dili konuşsa bile aralarında aksan farkı olursa, dijital yerli ile dijital göçmen arasında da aynı şekilde yüzlerce örnek verilebilecek şekilde aksan farkı vardır. Bu fark iki neslin dijital dünyayı, dijital medyayı, dijital aletleri kullanışından anlaşılabilir (Prensky, 2001, s. 1-2). Bu durumda şu an halihazırdaki bireyler teknolojiyle karşılaşma ve onu kullanma becerisi açısından iki kategoriye ayrılabilir: Teknoloji kullanan ebeveynlerin büyük bir kısmının dijital göçmen ve onların teknolojiyi kullanan çocuklarının da dijital yerli olduğu söylenebilir.

Dijital toplumun içinde bulunan bireyler, değişen toplumun özelliklerine göre yeni yaşam rolleri yüklenmektedir. Bu yeni yaşam rollerinden birisi dijital ebeveynliktir. Ebeveynlerden de özellikle anneye vurgu yapılarak dijital annelik üzerinde durulmaktadır. Dijital göçmen olan dijital ebeveynlerin ve/veya dijital annelerin, teknolojinin içine doğan, sosyal ağları iyi kullanan, çevrim içi oyunlar oynayan, gerçek arkadaşları ve chat odalarındaki sanal arkadaşları ile anlık mesajlaşabilen dijital yerli çocuklarını, sosyal medyanın, web sitelerinin zararlarından koruyabilmek ve onları dijital dünyanın avantajlarına yönlendirebilmek için gerekli niteliklere sahip olabilmelerini sağlayacak yeni rolleri bulunmaktadır. Bu da bilişim teknolojilerinin gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte dijitalleşen dünyada geleneksel aile yapısının ve rollerinin değişmesi anlamına gelmektedir.

Yapılan araştırmalar aile üyelerinin dijital dünyanın bilişim teknolojilerini kullanmalarının günlük yaşamlarının önemli bir parçası haline geldiğini göstermektedir. TÜİK'in (2024) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması'na göre Türkiye'de internet kullanım oranı, 2024 yılında %88,8 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca erkeklerin interneti kadınlardan daha fazla kullandığı (erkeklerde %92,2, kadınlarda %85,4) gözlenmiştir. İnternet günlük yaşamımıza önemli ölçüde yerleşmiş durumdadır. Öyle ki özel amaçla resmi makamların web sitelerini ve uygulamalarını kullanan ve internet üzerinden kamu hizmetlerinden (e-devlet uygulamasından) yararlanan bireylerin oranı %73,7'dir. Araştırmanın

önemli bir tespiti, dijital yerlilerden dijital göçmenlere gittikçe e-devlet kullanımının azalmasıdır. Başka bir deyişle e-devlet hizmetlerini kullanan bireylerin oranı yaş grubuna göre incelendiğinde; en yüksek oranın %92,1 ile 25-34 yaş grubunda, en düşük oranın ise %25,6 ile 65-74 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. 25 yaştan itibaren e-devlet uygulamasını kullanma oranı azalmaktadır.

Aynı araştırmada internet kullanımının diğer alanları olan e-ticaret ve öğrenme faaliyetlerinin ne kadar kullanıldığına da bakılmıştır. İnternet kullanan bireylerin, internet üzerinden özel kullanım amacıyla mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme (e-ticaret) oranı 2024 yılında %51,7 olup, erkeklerin e-ticaret ile satın alma ve sipariş verme oranları (%54,1), kadınlardan (%49,3) daha fazladır. Bu da kadınların daha fazla alışveriş yaptığı söyleminin internet bağlamında doğrulanmadığı anlamına gelmektedir. İnternette öğrenme faaliyetlerine gelince tam tersi bir oran bulunmaktadır. Genel olarak 2024'te internet üzerinden öğrenme faaliyeti gerçekleştiren bireylerin oranı %13,9'tur. Bu oran erkekler için %13,7, kadınlar için %14,1 olarak görülmüştür.

Bahse konu olan araştırmada bireylerin en fazla kullandıkları sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının %86,2 ile WhatsApp, %71,3 ile YouTube ve %65,4 ile Instagram olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2024). Ayrıca başka bir çalışmada da TikTok, 37 milyon 700 bin kullanıcıyla Türkiye'de 3'üncü, Facebook 34 milyonla 4'üncü, X 20 milyon 670 bin kullanıcıyla 5'inci, LinkedIn ise 16 milyon kullanıcıyla 6'ncı sırada yer almaktadır (Günyol, 2024). Kısaca en çok kullanılan sosyal medya araçlarının WhatsApp, YouTube, Instagram ve Tiktok olduğu görülmektedir.

Verilerden anlaşıldığı üzere bilişim teknolojileri ve sosyal medya kullanımı ülkemizde oldukça yaygındır. Anadolu Ajansı'nın iletlediği bilgiye göre; Türkiye nüfusunun %86,5'i internet, %67,4'ü sosyal medya kullanıcısı ve %93,8'i mobil bağlantı sahibidir. Türkiye internette geçirilen süreye bakıldığında, günde 7 saat 6 dakika ile dünyada 19. sırada yer almaktadır. Dünya genelinde her hafta çevrim içi satın alım yapan internet kullanıcılarının oranına bakıldığında ise Türkiye %64,6 ile 3. sırada yer almaktadır (Oruç, 2024).

Yoğun bir şekilde günlük hayatın içinde olan dijital teknolojilerin gelişimiyle birlikte serbest zaman çoğunlukla internette geçirilen zamana dönüşmüştür. Bireyler yeme, içme, uyuma, kişisel bakım, okul ve iş hayatından geriye kalan zamanı internet aracılığı ile bağlanacağı web sitelerinde ve oyunlarda değerlendirmektedir. Oysa o zamanlar aile bireyleri için oldukça önemlidir. Dijital teknolojilerin aileyi etkilediği en önemli konuların başında bu

zamanın kullanılış biçimi gelmektedir. Çevremizde gözlemlediğimiz ve duyduğumuz en önemli şikâyet konularından birisi söz konusu zamanın kullanımı ile ilgilidir. Aile üyeleri iş dışı zamanı birlikte geçirmek yerine bireysel olarak tabletleriyle, bilgisayarlarıyla veya telefonlarıyla geçirmektedir.

Bu çalışma dijitalleşmenin aile yapısındaki etkisini konu almaktadır. Amaç ise aile yapısının ve eşler arası ilişkilerin dijital-sosyal medyadan nasıl etkilendiğini ortaya koymak ve bu konuda farkındalık yaratmaktır. Yöntem olarak nitel araştırma yöntemi, doküman inceleme ve gözlem tekniği kullanılmıştır.

1. Sosyal Medya/Sanal Medya

Günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olan sosyal ağlar, mobil telefonlar, taşınabilir bilgisayar gibi araçlar, sosyal ilişkileri, iletişim kurma biçimini ve kültürünü değişime uğratmıştır. Bu kapsamda sosyal medya kavramı dilimize yerleşmiştir. Sosyal medya kavramı ile ilgili olarak literatürde birçok tanım bulunabilir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre sosyal medya; “Genel ağda oluşturulan sosyal ağlar üzerinden kullanıcılar arasında görsel ve işitsel malzeme paylaşımını, bilgi aktarımını, haberleşmeyi sağlayan iletişim ortamı” olarak tanımlanır (TDK, 2025).

ChatGPT’ye göre sosyal medya; bireylerin internet üzerinden içerik oluşturduğu, paylaştığı ve birbirleriyle etkileşim kurduğu dijital platformlardır. Bu platformlar, insanların fikirlerini, fotoğraflarını, videolarını, haberleri ve diğer içerikleri paylaşımlarına imkân tanır. Aynı zamanda kullanıcılar arası yorum yapma, beğenme, takip etme gibi çeşitli etkileşimler de mümkündür. En yaygın sosyal medya örnekleri olarak Instagram (fotoğraf ve video paylaşma uygulaması), Facebook (arkadaşlarla iletişim kurma ve içerik paylaşma platformu), Twitter/X (kısa mesajlarla fikirlerin paylaşıldığı alan), TikTok (kısa ve eğlenceli videoların paylaşıldığı uygulama), YouTube (uzun ve kısa videoların yayınlandığı video platformu ve LinkedIn (iş hayatı ve kariyer için kullanılan profesyonel platform) sayılmaktadır. Kısaca sosyal medya, iletişimi hızlandıran, bilgiye ulaşımı kolaylaştıran ve insanları dijital ortamda bir araya getiren güçlü bir araçtır.

Dijital medya kavramı sıkça karşımıza çıkan ve sosyal medyayı da kapsayan geniş bir kavramdır. Dijital ortamda üretilen, dağıtılan ve tüketilen tüm medya türlerini içine alır. İnternet siteleri, dijital gazeteler, bloglar, çevrimiçi reklamlar, video platformları (YouTube, Netflix vb.), dijital sanat ve e-kitaplar gibi içerikler dijital medyanın içindedir. İki kavramı açıklamak

için şöyle bir örnek verilebilir; bir üniversitenin web sayfası dijital medyadır ancak o üniversitenin Instagram sayfası sosyal medyadır. Bir bankanın tanıtımını yapan web sitesi dijital medyadır; o bankada internet hesabı açmak, online soru-cevap kısmını kullanmak, müşteri temsilcisi ile yazışmak sosyal medyadır.

İmkânlar ve Riskler: Dijital ve sosyal medyanın hayata kattığı birçok kolaylıktan, güzellikten, yenilikten ve imkândan bahsedebiliriz. Sosyal medya bireyler arası etkileşimi sağlar; hatta kişinin uzun yıllardır görmediği arkadaşlarını bulmasını ve onlarla iletişim kurmasını sağlayabilir. Bilgiye kolay ulaşılır. Mesela dahil olunan bir grupta, fiziki olarak erişilemeyen bir kitabın pdf'sini gönderecekler çıkabilir. Ayrıca arama motorlarından çeşitli bilgilere hızlıca ulaşılabilir. Çoğunluğu sanal da olsa sosyal medyada kişiler kendi sosyal çevresini ve belirledikleri kendilerine özgü profillerde arkadaşlarını seçip gruplarını oluşturabilirler. Bu yolla verilmek istenen iletiler gruba duyurulabilir, bu grubun iletileri takip edilebilir. Benzer sorunları ve ilgisi olanların bilgi ve deneyim aktarımı, paylaşım yapabileceği ortak amaçlı gruplar, sanal topluluklar oluşturabilir. Kısaca günümüzde sosyal medya arkadaşlarla görüşmek, arkadaşlarının fotoğraflarına ve iletilerine bakmak, mesaj göndermek ve almak, sohbet etmek, eğlenmek, boş zamanını değerlendirmek, bilgiye erişmek, bilgi alışverişinde bulunmak, ticaret yapmak, gündemi takip etmek gibi amaçlarla kullanılmaktadır.

Sosyal medya ve çevrimiçi uygulamalar, zaman ve mekân sınırını ortadan kaldırmış, uzağı yakın etmiştir. Dünya üzerinde yaşayan hemen herkes birbirinden haber alabilmektedir. Türkiye'den bağlanan biri yurtdışındaki biriyle kolayca iletişim kurabilmekte, bilgi sahibi olabilmektedir. Arkadaş edinmek veya arkadaşlığı sürdürmek kolay hale gelmiştir. Sosyal çevre, bulunulan yer ile sınırlı kalmayıp farklı yer ve ülkelere kolayca ulaşılabilen, bu sosyalleşme aracıyla çevrim içi olarak yeni arkadaşlar ve deneyimler edinme fırsatı bulunabilmektedir. Bilgi için sadece yurtiçi değil yurtdışı kaynaklara ulaşmada da oldukça geniş imkânlar sunmaktadır. Hayatı kolaylaştırıcı özelliğe sahiptir; çevrim içi öğrenme ile birçok nitelik kazanma fırsatı bulunabilmekte, bu sayede farklı hobi ve deneyim edinme şansı yakalanabilmektedir (Baykal, 2020, s. 6; İnam, 2020, s. 16).

Günümüzde sosyal medyanın faydaları kadar ve belki ondan daha çok riskleri ve olumsuz etkileri bahse konu olmaktadır. Bunlardan birisi bağımlılık yapabilmesidir. Sosyal medya bağımlılığından internet ve sosyal medyanın aşırı ve sürekli kullanımı sonucunda gelişen bağımlılık kastedilmektedir (Demirsoy, 2025). Sosyal medya bağımlılığında da tıpkı madde bağımlılığında olduğu gibi bireylerde tolerans gelişir, giderek kullanım dozu artar,

ulaşılamadığında yoksunluk hissedilir, kişi gergin ve sinirli olur. Tıpkı alkol ve madde bağımlılığında olduğu gibi sosyal medya bağımlılığı da uyum, algı, duygu durum ve sağlık bozukluğu gibi bireyin hayatında olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Sosyal medya bağımlısı olan kişi daha az dışarıya çıkmakta, genellikle bilgisayar başında yeme içme alışkanlığı kazanmakta, internetin başında planladığı süreden daha çok zaman geçirmekte ve kendisine internette uzun kaldığı söylendiğinde bunu inkar etmektedir. Ayrıca bireyin çevreyle ilişkisi zayıflamış hatta kopma noktasına gelmiştir ve fiziki arkadaşlar yerine sanal/internet arkadaşlarını tercih etmektedir (Canatan, 2020, s. 37).

Canatan (2020, s. 40) internet bağımlılığının yol açtığı zihinsel ve ruhsal etkileri şöyle sıralar: Özgüvende düşüş, düşünce süreçlerinde bozulma, kişiler arası duyarlılıklarda azalma, obsesif, depresif, kaygılı, düşmanca, fobik, paranoid düşüncelerde artma, sosyal gelişimde önemli ölçüde gerileme, içe dönüklük (çekinme-kaçınma hâli), sosyal kaygı düzeyinde ve saldırganlık davranışlarında yükselme, giderek yalnızlaşma, yüz yüze ilişki kurmakta güçlük yaşama ve zihinsel fonksiyonlarda bozulmalar. Ayrıca siber zorbalık, cinsel istismar ve ajitasyon ile parasal/ekonomik istismar sosyal medya bağımlılığı sonucu oluşacak riskler arasında sayılabilir. Uzun süreli kullanımdan dolayı fiziksel rahatsızlıklar oluşabilir. Yine dikkat dağınıklığı, öğrenmeyi ve iş yapmayı olumsuz etkileyebilir. Akademik başarının ve iş üretme performansının düşmesine sebep olabilir. İzlenen videolar, oynanan oyunlar şiddet eğilimini artırabilir ve saldırgan davranışlar geliştirebilir. İzlenen veya takip edilen bir karaktere özenerek tutum ve davranış sergilenebilir, yani olumsuz rol modeller edinilebilir. Yeme-uyku bozuklukları gibi biyolojik, depresyon gibi psikolojik bozukluklar ile karşılaşılabilir. Gündelik yaşamın sorumluluklarının aksamasına neden olabilir. Bu tür bağımlılıklar özellikle çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir ve aşağıda ele alacak olduğumuz üzere aile içi ilişki ve iletişimi olumsuz etkileyebilir (Baykal, 2020, s. 6; Ünal, 2020, s. 9).

Sosyal medyanın olumsuz etkilerinden birisi de iletişim dilini değiştirmiş olmasıdır. Yeni iletişim dili genelde küfürlü ve olumsuz bir dil kullanımı şeklindedir (İnam, 2020, s. 16-17). Sosyal medyada iletişim daha çok kelimeler ve semboller aracılığıyla gerçekleştiğinden kısaltmalar ve kullanılan emojiler ile düzgün cümle kurma kabiliyetinin kaybedilme riski oluşmuştur (Yalçın ve Yalçın, 2018, s. 739). Kullanıcılar, fiziksel bir biçimde değil, sanal birliktelik aracılığıyla karşılıklı iletişim kurduklarından bu durum zaman zaman iletişim kopukluklarının yaşanmasına ve yanlış anlaşılmaya sebep olabilir.

Sosyal medyada açılan yanlış ve yanıltıcı bilgi veren profiller, sahte hesaplar bir başka risk unsurudur. Gerçek olmayan kimlik ve bilgilerle hesap açılabilmesi, kurulan arkadaşlıklarda tuzak işlevi görebilmektedir. Örneğin 16 yaşında genç bir kızın, hesaptaki resim ve bilgilere göre 20 yaşında bir erkekle arkadaş olduğunu sanarak 60 yaşında bir erkeğin tuzağına düşebilmesi işten bile değildir. Yine sosyal medya hesaplarıyla kişilerin kendilerini olduğundan farklı gösterebilmesi; örneğin okumayı sevmeyen bir gencin elinde kitapla poz verip çok okuyan biri imajı oluşturması, bu görüntülerle kişileri etkilemesi, yanlış ve yanıltıcı algı oluşturması mümkündür.

Sahte hesapla ilgili farklı bir risk de kişilerin haberleri olmadan onların adına açılan hesaplardır. Bu hesaplarla kişisel veri ve bilgilerin güvenliği ihlal edilmektedir. Çünkü bu hesapların inandırıcı olması için, hesabı açılan kişinin adı soyadı, fotoğrafı, videoları vb. bilgileri kullanılmaktadır. Kişinin bilgisi ve rızası dışında açılan bu sahte hesaplar hem istismar edilebilmekte hem de hak ihlaline sebep olmaktadır.

Birçok olumsuz etki ve risk içeren sosyal medyayı denetimsiz, sınırsız, uzun süreli ve amaçsız kullanmaktan, sosyal medyadaki uygun olmayan içeriklerden uzak durulmalıdır. Ayrıca bağımlılık düzeyine ulaşma riski taşıdığına psikolojik destek alınmalıdır. Aksi takdirde dijital medya fayda değil zarar vermeye başlar (Ünal, 2020, s. 9).

Sosyal medya için “Kullan ama kullanılma. Bağlan ama bağımlı olma!” söylemi kullanılmaktadır. Kısaca sosyal medyayı metaforik olarak neştere benzetebiliriz; doktorun elinde hastaya can verirken, katilin elinde can alabilir. Doğru ve bilinçli kullanıldığında fırsatlar sunarken kötü ve yanlış kullanıldığında telafisi zor olabilecek riskler ve sorunlar barındırabilen bir araç olacaktır.

2. Sosyal Medya ve Aile

Dijital dünya aile dahil toplumsal kurumların hemen hepsini etkilemektedir. Bu etkilenmeye rağmen aile hala en önemli toplumsal kurumlardan biri olmaya devam etmektedir. Her zaman ve her yerde toplumun en temel kurumlarından biri olan aile tüm toplumlar için tartışmasız olumlu bir değere sahiptir ve aile kurmak her toplumda teşvik edilir. Aile beslenmeden barınmaya, eğitimden sağlığa, güvenlikten yardımlaşma ve dayanışmaya kadar birçok birimin ve kurumun yaptığı işi çatısı altında toplayan çekirdek sosyal birimdir. Aile aynı zamanda duygusal destek birimidir. Karşılıksız sevilme ve güvende hissetme, saygı, sevgi ve değer görme, takdir edilme gibi duygusal ihtiyaçlar öncelikle aile ortamında karşılanır. Aile

bebeğin insana dönüştüğü, toplumun ve dış dünyanın öğrenildiği ilk sosyalleşme yeridir. Yine aile cinsel ilişkinin/ihtiyacın meşru bir mecrada yaşandığı, neslin devamının en uygun ortamda sağlandığı bir kurumdur. Aile gibi bütün bu fonksiyonları ve fazlasını bir arada sağlayan bir başka kurum yoktur. Bu özellikler de aileyi değerli ve vazgeçilmez bir kurum yapmaktadır (Demir, 2021, s. 785-787).

Bireysel mutluluk, toplumsal devamlılık ve huzur için önemi tartışılmaz olan aile kurumu dijital dünyadan, sosyal medya uygulamalarından nasıl etkilenmiştir? Araştırmalar sosyal medyanın aile üzerindeki etkisi konusunda pek de iyimser değerlendirmeler yapmamaktadır. Bilakis bu etkinin faydasından çok zararından bahsedilmektedir.

Sosyal medyanın aile üzerindeki etkisi denince birden çok boyut akla gelmektedir. Bunlardan birisi toplumsal bir kurum olarak aileye yönelik etkisidir. Diğer evli çiftler arasında nasıl bir etki yaptığı, bir başkası ise ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkisidir. Çocuk üzerindeki etkisi ise okul öncesi, ilköğretim, ergen yaş gibi kendi içinde farklı alt bölmelere ayrılabilir. Bu boyutlar artırabilir de ancak bu çalışmada iki boyutu konu edilecektir: Birincisi sosyal medyanın toplumsal bir kurum olarak aileye etkisi, ikincisi ise eşler arası ilişkiye etkisi.

2.1. Sosyal Medyanın Toplumsal Bir Kurum Olarak Aileye Etkisi

İlk insan topluluklarından günümüze kadar aile, din, ekonomi, siyaset ve eğitim en temel toplumsal kurum olarak varlığını sürdürür. Bu kadim toplumsal kurumların değişmeden varlığını sürdürmesi beklenemez. Toplumsal değişimden toplumun diğer kurumları gibi aile de etkilenir ve değişir (Demir, 2021, s. 770). Doğal olarak içinde bulunduğumuz ve teknolojik gelişmeler sonucu dijital çağ gibi isimlerle anılan güncel şartlardan da etkilenmektedir. Bu çağın özelliklerinin başında sosyal medyanın yaygın ve yoğun olarak kullanılması sayılabilir. Aile kurumunun değişimi bahse konu olduğunda evlilik, çocuk sayısı yani doğum oranları, hane halkı büyüklüğü, boşanma, ailenin fonksiyonları ve yapısı üzerine dikkatler çevrilir. Aşağıda sosyal medyanın, ailenin yapısal ve fonksiyonel değişimine en çok neden olan etkileri ele alınacaktır.

Bekâr sayısının artışı: Sosyal medya, yapısı nedeniyle büyük bir hızla sanal ilişkileri yaygınlaştırmaktadır. Düşük maliyeti ve kolay erişilebilirliği, elektronik postalar, sohbet odaları, sosyal paylaşımlar ile sosyal medya hayatın önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu özelliği, karşı cinsle arkadaşlıklara, flörte ve cinselliğin paylaşılmasına, hatta yaşanmasına imkân sağlamakta ve bu durum gitgide artmaktadır. Buna bir de evliliğin sorumluluğunu

almaktan kaçınma eklenince bireyler sanal ilişkilere yönelmekte ve evlilik fikrinden uzaklaşmaktadır. Yine gençlerin sosyal medyada bağımlılık derecesinde zaman geçirmesi asosyalleşmeyi doğurmakta bu da karşı cinsle sağlıklı ilişki geliştirmesine engel olmaktadır (Utma, 2020, s. 1021). Ayrıca sosyal medyada gösterime sunulan şatafatlı, sıra dışı evlilik teklifleri, evlilikler, ilişkiler gençlerde gösterişli ve ulaşılması kolay olmayan evlilik algısına dönüştürmüştür. Bütün bunlar bir araya gelince sosyal medya toplumdaki bekârların sayısının artmasına neden olmakta, bu da aile kurumu için tehlike ve tehdit oluşturmaktadır.

Hanehalkının azalması: Hane halkı aynı evde veya evin bölümlerinde yaşayan kişilerden oluşur. Modern toplumda haneler geniş aileden çekirdek aileye dönüşmüş; bu da genel olarak anne-baba ve 2 çocuk olmak üzere 4 kişi ile görselleştirilmiştir. Günümüzde birçok toplumda hane halkı büyüklüğü bu sayının altında kalmıştır. Modernliğin hâkim olduğu batı toplumu ile karşılaştırıldığında hala geleneksel değerlerin önemli olduğu ülkemizde bile toplam doğurganlık hızı 1,51'e gerilemiştir (TÜİK, 2023a). Bu sonucun birden çok sebebi vardır, ancak bir tanesinin de sosyal medya kullanımı olduğu söylenebilir. Haneler küçüldükçe ve bireyler yalnızlaştıkça sosyal medya kullanımı artmakta, hayat sosyal medya etrafından kurgulanıp yaşandıkça bireyselleşme ve yalnızlaşma artmaktadır. Böylece bir kısır döngü oluşmakta bu kısır döngü içinde bireyler evlilik ve çocuk konusunda isteksizleşmektedir. Neticede sosyal medya, hanelerin küçülmesinin ve hane halkı sayısının azalmasının hem sebebi hem de sonucu olabilmektedir.

Sosyalleşme aracının değişmesi: Bireylerin ilk ve en önemli sosyalleşme aracı ailedir. Aile içinde, aile çevresiyle yüz yüze ve gerçek bir sosyalleşme yerine sosyal medyanın yaygın kullanıldığı toplumlarda, ailelerde sosyal medya ile sosyalleşme, gerçek değil sanal bir sosyalleşme olmaktadır. Gerçek mekânların yerini sanal mekânlar; gerçek çevrelerin yerini sanal çevreler, gerçek sosyal ilişkilerin yerini sosyal ağlar almakta ve hiç şüphe yok ki bu durum aile kavramını, algısını, ailenin sosyalleşme üzerindeki etkisini değiştirmektedir (Bayrak, 2020, s. 25).

Serbest zamanın bireysel tüketiminin artması: Serbest zaman ailelerin birlikte tükettiği, paylaştığı zaman iken bireysel olarak kullanılıp tüketilen zamana dönüşmüştür. Aile bireylerinin yoğun eğitim ve iş hayatında, uykuda, yeme-içmede, öz bakımda ve trafikte geçen zaman dışında birlikte geçirecekleri serbest zaman azalmıştır. Genelde serbest vakitler akşam ile sınırlı hale gelmiştir. O vakitler de sosyal medyada bireysel olarak tüketilmektedir. Dijital platformlar, YouTube, Facebook, Instagram ve WhatsApp durum özellikleri başta olmak üzere

sosyal medya, aktif bir bireysel zaman kullanma aracı olmuştur. Araştırmalar, algoritmalar geliştikçe sosyal medya bağımlılığının arttığını, TV ve dijital içeriklerin giderek sadece tek başına izlenecek, yapılacak aktiviteler haline dönüştüğünü göstermektedir. Ayrıca içeriklerde özellikle cinsellik, şiddet, geleneksel normlara aykırı davranışlar ve aile içi ilişkilerin negatif yönlerine giderek daha fazla odaklanılması ebeveynlerle çocukların birlikte içerik tüketmesini de sınırlamakta, ev içinde bireyselleşmeyi, yalnızlaşmayı ve serbest zamanın bireysel tüketimini artırmaktadır. (Demirsoy, 2025, Odabaşı vd., 2024, s. 4).

Sosyal medyanın artışına paralel olarak zaman yönetimi değişmektedir. Sosyal medya, günlük yaşamda zamanlayıcı durumuna gelmiş, evde, okulda ve işte hatta okul ve iş hayatı sonrası çevrim dışı olunamadığından işin, okulun bir uzantısına dönüşmüştür. Sosyal medya evde dinlenme, oyalanma ve eğlenme aracına dönüşmüş (Bayrak, 2020, s. 26), bütün bunlar zamanın bireysel tüketimi ve aile üyelerine daha az zaman ayrılması ile sonuçlanmıştır.

Aile üyelerinin ve ebeveyn rollerinin değişmesi: Dijital dünyada deneyimler, yazılım, donanım ve hizmetler hızla değişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu hızlı dönüşüm ebeveynliğe yeni boyutlar katmakta ve ebeveyn rollerini dönüştürmektedir. Şimdiye kadar ebeveynlerin temel rolü çocuğunun fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlamak ve onu dış tehditlerden korumaktır. Ancak şimdi tehdit sosyal medya aracılığı ile ev içine konumlanmış durumdadır. Bu da ebeveynlerin rollerini ve sorumluluklarını değiştirip dönüştürmüş ve artırmıştır. Şimdi mevcut rollerine çocuklarını dijital ortamlardaki saldırılardan koruma, gelişmeleri takip etme, interneti kullanabilme, çocuklarına dijital ortamlarda rol model olabilme gibi yeni roller eklenmektedir. Daha önceden beri ebeveynler çocuklarına yabancılarla konuşmamayı, eğer evde yalnızlarsa kapıyı yabancılara açmamayı, bilinmeyen kişilere bilgi vermemeyi öğretmekteyken (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020, s. 2254, 2255), şimdi dijital dünyanın tehlikelerinden, risklerinden ve istismarından korunma yollarını öğrenmek ve öğretmek zorundadır. Bu da “dijital ebeveynlik” kavramını ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki ebeveynliği sosyal medya öncesi ve sonrası ebeveynlik olarak iki kategoriye ayıracak kadar dönüşüme uğratmıştır.

Sosyal medyada ebeveynlik konusundan bahsedilirken dijital medya araçlarının *bebek-çocuk bakıcısı* olarak kullanılmasına da değinmek gerekir. Sosyal medya bebeği uyutma, çocuğu avutma aracı olarak kullanılmaktadır. Anneler-babalar TV, telefon veya tablet vb. ile çocuğunu avutmakta, özellikle genç anneler yaygın olarak YouTube’daki bebek ninnileri ile bebeklerini uyutmaktadır.

Ailenin kırılmaşması: Sosyal ağlar aileyi, parçalanma ve boşanmalara neden olacak şekilde kırılmaştırmaktadır. Gerçek yaşamda evliliğinden yeterince tatmin bulamayan, sorun yaşayan bireyler bu sorunları çözme yerine sosyal medyayı kullanarak sorunlarından uzaklaşma, sanal da olsa (ki bunun bir müddet sonra gerçek hayatta olma ihtimali var) heyecan ve ilişki yaşama, pornografik sitelere girme davranışı sergileyebilmektedir. Sosyal medya, mahremiyetin ihlali, teşhircilik, eş, çocuk, anne-baba ile olan ilişkiyi ve fotoğrafları paylaşma sunma yoluyla özel yaşam sınırlarını takipçiye yani genele açarak özel-kamusal sınırları ortadan kaldırmış ve aileyi dış müdahalelere açık hale getirmiştir. Bunlar ve benzeri eylemlerle kırılma hale gelen ailenin dağılması, parçalanması ve boşanma olası hale gelebilmektedir.

Aileye yönelik normların değışmesi: Ortak yaşam alanlarında, toplantılarda telefon sesi kısma, online toplantılarda söz alma biçimi, mesajlaşırken cümle kurma, emojilerle duygu ifade etme vb. şekilde dijitalleşmeyle birlikte yeni normlar oluşmaktadır. Aynı şekilde aile içinde de dijital ve sosyal medya kullanımı ile ilgili yeni normlar oluşmaktadır. Mesela araştırmalarda tüm ebeveynler ve çocuklar sofrada telefonla ve sosyal medya ile ilgilenme davranışının “uygun olmadığı” yönündeki görüşlerini ifade etmektedir. Ailece sofrada iken telefonla meşgul olunmamasının toplumsal/kültürel bir norm haline geldiği görülmektedir (Odabaşı vd., 2024, s. 6). Bu norm aynı zamanda tüm grup yemekleri için de geçerlidir.

“Ailede Sosyal Medya Kullanım Sözleşmesi” ile sosyal medya kullanımına yönelik çocuklarla ebeveynler arasında; *ortak sorumluluk alanları*, *ebeveynlerin sorumluluk alanları* ve *çocuğun sorumluluk alanları* olmak üzere ailede 3 alanda sorumlulukların belirlendiği normların koyulması önerilmektedir. Ortak sorumluluk alanlarına ait normlara; arkadaşlarla beraberken aile üyelerinin ulaşabilmesine uygun olmak yani telefonunu ve telefon sesini mutlaka açık tutmak, kamusal düzeyde paylaşılması gereken, kişisel olan hiçbir bilgiyi sosyal medyada ya da birine mesaj olarak paylaşmamak örnek olarak verilebilir. Teknoloji kullanımı konusunda çocuğuna rol model olmayı kabullenmek, çocuk sorumluluklarını yerine getirmediğinde ona sağlanan teknolojik imkânları bir plana sadık kalarak elinden almak ebeveynlerin sorumluluk alanındaki normlar olabilir. Gerçek dünyada sadece çevrimiçi tanıştığı biriyle (ebeveynin bilgisi ve izni olmadan) asla buluşma ayarlamamak, kişisel bilgilerini kimseyle paylaşmamak, aile dışında kimseye şifrelerini söylememek, yeni bir sosyal medyaya asla ailesinin izni olmadan katılmamak çocuğun sorumluluk alanındaki normlara örnek verilebilir (Çeçen vd., 2023, s. 80-82).

Kuşak farkının daralması: Aynı zaman aralığında doğan ve bilişsel ve davranışsal benzerlik gösteren insanlar bir kuşak olarak değerlendirilir. Bilim insanları farklı görüşlere sahip olsa da genel olarak her 15 yılda yeni bir kuşak dönemi olduğu söylenmektedir (Bal Çetinkaya, 2021, s. 48). TÜİK verilerine göre, yeni doğan birisi için beklenen yaşam süresi 78 yıl civarındır (TÜİK, 2023b). Bu demektir ki en az 5 kuşak aynı anda yaşayabilmektedir. Ancak teknolojinin ilerlemesi, dijital ve sosyal medyanın baş döndürücü bir şekilde değişmesi ve çeşitlenmesi kuşaklar arası farkı 15 yılın altına düşürmüştür. Son yıllarda 15 yılda değil birkaç yılda bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır.

Önceleri aile üyeleri arasında çocuklarıyla olan kuşak farkı (15 yıllık fark) tecrübe ve bilgi paylaşımı açısından ciddi bir sorun teşkil etmezken şimdilerde etmekte, ebeveynlerin kendi kuşağındaki deneyimleri geçersiz hale gelmektedir. Artık 15 yıl değişim için uzun bir süredir. 15 yıllık süre ebeveyn ve çocuk arasında uzun bir köprü durumundadır. Aile üyeleri kendi çocukluğundan referans bulmakta zorluk çekmektedir. Oyunlar eski oyun, tehlikeler eski tehlike, cezalar eski ceza ve ödüller de eski ödül değildir. Hatta 6-7 yaş ara ile doğmuş iki kardeşi yetiştirmede ailelerin referansları farklılaşmaktadır. Bunda sosyal medyadaki hızlı değişimin, tecrübenin etkisi bulunmaktadır. Sonuçta sosyal medya ve dijitalleşme kuşaklar arası sürenin daralmasına neden olmaktadır.

Aile içi yaşam becerilerinin dönüşmesi: Ailede yeme içme, misafir ağırlama, çocuk büyütme gibi bazı ihtiyaçlar ve beceriler dijital medya aracılığı ile dönüşme uğramıştır. Yemek yapamayan, sosyal medya aracılığı ile bu beceriyi kazanabilir, evde yemeği olmayan sosyal medya ile sipariş verip yeme ihtiyacını karşılayabilir. Sosyal medya aracılığı ile ihtiyaçlar alınabilir, alınırken yorumlardan yararlanılabilir. Bebek bakımı, çocuk yetiştirme konusunda anne tecrübesi yerine sosyal medya uzmanlarından yardım alınabilir, çocuk gelişimi ile ilgili videolar izlenebilir, kitaplar sipariş edilebilir. Hatta çocuğun ihtiyacı olan mamadan beze, emzikten giyime kadar birçok ihtiyaç sosyal medya aracılığı ile öğrenilip sipariş verilerek elde edilebilir. Yine becerilerin geliştirilmesi ve kullanılmasıyla evde yapılan üretim sosyal medya aracılığı ile pazarlanıp aile geçimine katkı sağlanabilir. Kısaca mağazaya gitmeden malzeme alınıp-satılması, kütüphaneye ve kitapçıya gitmeden, konferanslara ve/veya derslere katılmadan bilgi edinilebilmesi gibi sosyal medyanın sağladığı birçok imkânla aile içi yaşam becerisi dönüşmektedir.

2.2. Sosyal Medyanın Eşler Arası İlişkiye Yansıması

Kişisel gelişme imkânı, bilgiye kolay ulaşabilme, doktordan randevu alma, trafik cezası ödeme, bankacılık işlemleri, okul kayıtları yapma, yeme içme dâhil birçok ihtiyaç için alışveriş yapabilme vb. birçok kamusal ve özel ihtiyacı karşılayabilme, hizmeti kısa sürede ve zahmetsiz bir şekilde elde edebilme gibi sosyal medyanın bireye sağladığı olumlu katkılar evli bireyler için de geçerlidir. Bunun dışında sosyal medya kullanımı eşlere ne sağlar diye düşünüldüğünde; eşlerin birbiri ile çabuk haberleşebilmesi, hasret gidermesi, evliliklerinde oluşacak sorunlar hakkında çözüm yolları arayabilmesi, uyumlarını kolaylaştırıcı eğitimler alabilmesi, güzel yürüyen evliliklerin rol model alınması, tecrübe paylaşımı gibi bir takım olumlu özellikler akla gelebilir. Ancak sosyal medya kullanımının evli bireyler arasındaki yansıması ile ilgili hem gözlemlerimizde hem de literatüre bakıldığında olumlu etkilerden çok olumsuz etkilerden ve risklerden bahsedildiği görülür. Aşağıda bunlardan en yaygın olanları konu edilmektedir.

Bağımlılık: Bağımlılık, sorundan kaçma, yeni heyecanlar arama ve deneme, yalnızlığını giderme vb. amaçlarla başta mutluluk ve haz veren bir maddeye/şeye başlayıp sonra da ondan kurtulamama; sonuçta depresyon, kaygı bozuklukları gibi psikolojik, cinsel işlev bozuklukları, uykusuzluk gibi fizyolojik sorunlara yol açan bir durumdur. Sosyal medya kullanımı da bağımlılık yapıp kişinin tüm ilgi ve dikkatini kendi üzerinde toplayarak eşlerin birbiriyle paylaşımını ve iletişimini azaltabilmektedir (Demirsoy, 2025). Sosyal medya bağımlılığı farklı şekillerde tezahür edebilir ve farklı sonuçlar doğurabilir. Pornografi bağımlılığı, oyun bağımlılığı, kumar bağımlılığı bunların en yaygın olanlarından ve tüm bağımlılıklar gibi aile hayatı, evlilik ilişkisi üzerinde olumsuz etkilere yol açar.

Pornografi: Dijital-sosyal medya aracılığı ile pornografik bağımlılık, internette yer alan özel siteler veya YouTube, Instagram, Twitter/X, Facebook, Whatsapp gibi sosyal medya araçları ile cinsel hazza ulaşmak için kişinin pornografik içeriğe sahip yayınları izlemesi, okuması veya bunları uygulamaya çalışması ve bu davranışları sıklıkla tekrarlamasıdır. Eşlerden birinin pornografik bağımlı olması diğer eşin isteği dışındaki eylemleri gerçekleştirmesi için baskı yapmasına, eşte duygusal olarak yetersizlik hissine yol açar. Her iki eşte evliliğin doğal ilişkisi olan cinselliği yaşamada anormalliklere ve sorunlara sebep olur. Eşler arası ilişkiyi olumsuz etkiler.

Oyun: Her şeyden önce burada konu aldığımız sosyal medyada oyun oynama bağımlılığının, kumar bağımlılığından ve cinsel içerikli oyunlardan farklı olduğunu belirtmek gerekir. Yetişkinlerin satranç, kağıt oyunları, savaş veya survivor vb. oyunları için ulusal hatta

uluslararası oyun grupları bulunmaktadır. Bazı oyunlarda bir üst düzeye çıkmak için kişi kendisiyle mücadele etmekte; bazılarında diğer üyelerle grup içinde mücadele edilmektedir. Bunların birçoğu da paralı oyunlar ve paralı gruplardır. Oyunların bir kısmı ne kadar sık girilirse o kadar ödül (para, altın gibi) vermekte, verilen ödüller oyun için kullanabilmektedir. Bu uygulama kişiyi sürekli oyun oynamaya teşvik etmektedir.

ChatGPT, “Yetişkinlerin oynadığı cinsel içerikli olmayan ancak bağımlılık yapan oyunlara örnek verir misin?” sorusuna şu cevabı vermiştir: *Stardew Valley, The Sims Serisi, Candy Crush, Saga Slay the Spire ve Football Manager.*”

Eşlerden birinin sosyal medyadaki oyunlardan biri veya birkaçına aşırı zaman harcaması, o oyun bitmeden yemeğe gelmemesi, yatağa girmemesi bir tür bağımlılıktır. Günlük hayatın zorunluluktan arta kalan kısıtlı zamanı tüketir, birey eşi ile geçireceği vakti ve iletişimi azaltır, hatta evine harcayacağı zamanı ve parayı çeşitli oyun sitelerine, oyunlara ve oyunların yeni sürümlerine harcar. Doğal olarak bu tutum ve davranış eşler arası ilişkiye negatif olarak yansır.

Kumar: Kumar, ortaya bedel-meblağ koyularak oynanan, kazanmak daha çok kazanmak motivasyonu ile yapılan bir eylemdir. Sanal medyada kumar konusu, eşler arası ilişkiye ve aileye etkisi açısından çokça çalışılması, anlatılması ve uyarı yapılması gereken bir konudur. Sanal kumar hem yaygın hem de herkesin tehdit altında kalabileceği bir durumdur.

Mobil cihazların, internetin ve sosyal medya ağlarının kullanımının artması, çevrimiçi kumar faaliyetlerinin sosyal medyada yaygınlaşmasına imkân tanımıştır. Sosyal medya, kumar operatörlerinin mevcut ve potansiyel tüketicilere hitap etmeleri, ürün ve hizmetlerini pazarlamaları ve markalarını ön plana çıkarmaları adına etkileşimli ve elverişli ortamlar sunmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre, kumar reklamlarını gördükten sonra kumar oynamak istediklerini belirtenlerin oranı %40 olarak tespit edilmiştir (İli, 2024, s. 793, 794).

Günümüzde kullanıcılar, istedikleri yerde ve istedikleri zamanda çevrimiçi kumar oynayabilmektedirler. Sosyal medya ağlarında yayılan kumar reklamları ve içeriklerinin artan hacmi, yüksek derecede bu içeriklere maruz kalmalarına neden olmaktadır. Başta çocuklar ve genç yetişkinler olmak üzere sosyal medya ağlarında sıkça vakit geçiren kullanıcılar, çevrimiçi kumar reklamları ve içeriklerine maruz kalmaktadırlar. Kumar oyuncuları, çevrimiçi kumar oyunlarının hızlı ve sürekli oynanabilir olması gibi sebeplerle daha yüksek miktarlarda maddi kayıplar yaşayabilmektedir. Çevrimiçi slot makineleri gibi saniyeler içerisinde yeni çevirmelerin mümkün olması, kumar oynayanların daha fazla bahis yapmalarına ve daha fazla

kaybetmelerine yol açmaktadır. Kumar şirketleri, günümüzde teknolojinin getirdiği fırsatlarla tüketicilerin davranışları hakkında kapsamlı veri setleri oluşturabilmektedir. Bu veri setleri, özel yazılımlar ve algoritmalar aracılığıyla elde edilen bilgileri analiz ederek, kullanıcıların kumar oyunlarındaki aktivitelerini anlık olarak takip etme ve değerlendirme yeteneğine sahiptir. Bu sayede, kumar şirketleri kullanıcıların kazançları ve kayıpları üzerinde hızlı bir şekilde müdahale edebilme imkânına sahiptirler (İli, 2024, s. 795, 798). Sosyal medya teknolojilerine entegre olan kumar, gittikçe sıradanlaşan ve yayılan bir eğlence biçimi olarak tecrübe edilmektedir. Kumar faaliyetlerinin oyunlaştırılarak bir eğlence biçimi olarak sunulmasının altında iyi niyet aramak mümkün değildir.

Sosyal medyada bizzat kumar oynanan gruplar olduğu gibi kumara teşvik eden, alışkanlık hatta bağımlılık yapabilecek uygulamalar da bulunmaktadır. Kumarımsı veya kumarvari denebilecek bu uygulamalarda sanal hesaplar açılmakta; bu hesaplara 1 koyup çok fazla alınabileceği ve kısa zamanda zengin olunacağı sanılmaktadır. Yine cep telefonuna gelen mesajlarla kumara teşvik eden uygulamalar vardır. Konu ile ilgili olarak içerikleri birbirine benzeyen, 850 ile başlayan telefon numaralarından, son aylarda hemen her gün telefonuma gelen mesajlardan bir örnek aşağıda bulunmaktadır.

Şekil 1

Bir spam mesajı

Söz konusu örnekteki “freespın” ifadesinin ne olduğu internet ortamında araştırıldığında, şu bilgiye ulaşılmaktadır: “Freespin, slot makinesi, sanal kumar makinesi. Popüler bir kumar makinesi. Makinenin ekranında üç ya da daha fazla sayıda makara bulunur. Makaralar döndükten sonra ekrandaki hizada duran sembollere göre müşteriye ödeme yapılır. Dijital versiyonunda daha çeşitli grafikler ve bonuslar bulunabilmektedir” (Vikipedi, 2025).

Görüldüğü üzere ücretsiz promosyon veya hediye bonuslar adı altında bir tür kumar oyunu tuzağı kurulmaktadır.

Sonuç olarak bu tür bağımlılıklar eşlerin ihmal edilmesine, evlilik doyumunun azalmasına, eşler arası güven sorunun oluşmasına, en nihayet evliliğin sona ermesine hatta cinayetlere ve intiharlara sebebiyet verebilmektedir. Bu bağımlılıklar da tıpkı alkol ve madde bağımlılığı için tedavi gerektirmektedir.

Aldatma, Sadakatsizlik: Romantik ve duygusal ilişkiler insanın karşı cinsle kurduğu bağlardan biridir. Bu ilişkiler insanın duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimi için önemlidir. Ancak evli çiftlerde eşi dışında bu tür ilişkiye girmek hem sadakatsizlik hem de aldatma olarak değerlendirilir ve bu hemen bütün toplumlarda ahlaki olmayan bir davranış olarak nitelendirilir. Bir kişiye sadakatle bağlı kalmak, onun haberi dışında istemeyeceği bir eylemi gerçekleştirmemek demektir. Eşine sadık olmak da bu anlamda ona yalan söylememek, onun dışında birisi ile duygusal ve cinsel ilişki yaşamamak, eşini aldatmamak demektir. Sadakatsizlik ile aldatmak eş anlamlı değildir; ancak sadakatsizliğin doğal sonucu aldatmaktır. Sadakatsizlik bir seçim, aldatma ise onu izleyen sürecin bir sonucudur. Aldatma ile ilgili sıkça rastlanan sınıflandırmalar; duygusal, cinsel ve hem duygusal hem de cinsel olmak üzere 3 şekildedir: Duygusal aldatma, eşi dışında başka birine olan duygusal bağlantıyı; cinsel aldatma, cinsel ilişkide bulunmayı hem cinsel hem de duygusal aldatma ise bu iki durumu aynı anda yaşamayı içerir. Yapılan araştırmalar cinsiyet açısından bakıldığında sadakatsiz davranış ve aldatmanın erkeklerde daha yaygın olduğunu göstermektedir (Uzunovalı ve Özbay, 2023, s. 1085).

Aldatma ve sadakatsiz davranış sadece gerçek hayatta olmaz, sanal olarak da yaşanabilir. Sosyal medya ile birlikte sadakatsizlik ve aldatma olgusu değişime uğramış, bireylerin bu konuda yeni davranış kalıpları geliştirmelerine yol açmıştır. Sosyal medyanın doğası gereği fotoğraf, video, konuşma paylaşımlarına imkân sağlaması evlilik kurumunun zedelenmesine neden olabilmektedir. Sosyal medya ağları, eşler arası ilişkilere karşı potansiyel bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Çiftlerin sosyal ağlar üzerinden, gizli şekilde geçmişteki sevgilisi ve arkadaşları ile yeniden arkadaşlık kurma hatta flört etme eğilimleri olabileceği gibi, yeni arkadaşlık, flört ve sevgili ilişkisine girmeleri söz konusu olabilmektedir (Utma, 2020, s. 1019). Tüzel (2021, s. 104-107), sanal ortamlardaki sadakatsizlikleri; siber flört, siber seks, siber ilişki olmak üzere üç türe ayırmaktadır: *Siber-flört* sohbet odalarında, haber gruplarında ya da anında mesajlaşmayla yürütülen çevrim içi sohbetlerdir. *Siber-seks*, kişinin cinsel doyum için eşiyle ilişkiye girmek yerine internette cinsel doyuma ulaşmasıdır. *Siber-ilişki*, zamanın büyük bir

kısmını birbirini düşünerek, yazışarak geçirmekle duygusal bir ilişkinin internet üzerinde yaşanmasıdır. Siber ilişkinin yoğunlaşma durumuna göre gerçek hayata aktarılıp cinsel ilişkiye girilmesi durumu da yaşanabilir. Evli çiftler için her üç sadakatsizlik durumu evlilikleri açısından tehdit oluşturur.

Evliliklerde eşi aldatmaya götüren sebepler olarak hayal kırıklığı, mutsuzluk, eşe karşı sevgi ve saygının yitirilmesi, evlilikte heyecanını yitirme, yeni heyecan arama, tatminsizlik, merak, eşe öfke, sıkılma, kabul görmeme, beğenilmeme, onaylanmama sayılır. Buna bir de internetin avantajlı ortamı eklendiğinde sosyal medyada aldatma durumu gerçekleşebilmektedir. İnternetin avantajlı ortamı olarak; 7/24 yer, zaman, mekân istemeden ulaşılabilme imkânı, sanal ortamın anonimliği ve durumun gerçek aldatma gibi algılanmaması, yani daha masum görünmesi, gerçek hayatta olmadığı fakat olmayı arzuladığı kişi gibi görüntü ve davranış sergileyebilme (orta yaşlı, hantal, kel bir erkeğin genç, yakışıklı, sportif görseller kullanması gibi) ya da arzuladığı kişiyi bulma (bulduğunu zannetme), sanal ortamda anonim kimliğe bürünebilme gibi özellikleri sayabiliriz. Sanal medyada aldatma, eşlerinin yanındayken bile yapılabilen, kolay ulaşılabilen bir ilişkidir. Psikiyatristlere göre fiziksel temas olmasa bile, cinsel ya da duygusal yakınlık kurmak, flört etmek, cinsel içerikli konuşmalar yapmak ve özel mesajlaşmalar paylaşmak sonuç itibarıyla tıpkı klasik aldatmalar gibi aldatılan üzerinde yıkıcı etki yapmaktadır (Ekşi, 2018, s. 209-211; Utma, 2020, s. 1021).

Sosyal medyada aldatmanın eşler arasındaki sonucu, *aldatan* veya *aldatılana* göre değişiklik gösterebilmektedir. *Aldatan* üzerinde; psikolojik rahatsızlıklar, ikiye bölünmüşlüğünden kaynaklı şizofrenik aile hayatı, hayal kırıklığı, ilk baştaki heyecanın geçmesi, pişmanlık, aileden dışlanma (anne baba, çocuk, kardeşler gibi aile üyeleri tarafından), kullanılma (maddi, manevi, cinsel açıdan), tehdit etme ve edilme, yuvanın yıkılması gibi bir dizi olumsuz etki sayılabilir. *Aldatıldığını* öğrenen eşte genel itibarıyla terk edilmişlik, yalnızlık, gücenme, güvensizlik, cazibesizlik, kıskançlık, ihanete uğrama, intikam alma gibi hisler oluşur. Ancak sanal medya ile aldatılan eşin tepkisi cinsiyete göre farklılık arz edebilmektedir. Erkekler daha çok fiziksel olarak eşine güç kullanma, intikam alma, boşanma veya nadiren affetme gibi tepkiler gösterirken; kadınlar daha çok ruhsal travmalar, ağlama nöbetleri, kendini suçlama, kendinde eksik arama, saç boyama, saç ve giyim stilini değiştirme, estetik operasyonlar vb. fiziksel değişimle uğraşma gibi kendine dönük etkiler yaşamakta, eşi affetme ve nadiren boşanma istemektedir. Sosyal medya aracılığı ile sanal başlayıp gerçekte

devam eden aldatma eyleminde erkeğin sosyal ve aile hayatı kadına göre daha az olumsuz etkilenmektedir (Ekşi, 2018, s. 220, 221, 229; Tüzer, 2021, s. 112).

İletişim ve paylaşım azalması: Sosyal medyanın bağımlılık düzeyinde olmasa bile fazla kullanımı, eşler arası iletişimin zayıflamasına ve paylaşımın azalmasına neden olan bir durumdur. Evli çiftlerin sosyal medyada zaman geçirmesi demek eşine ayıracağı zamanın azalması demektir. Eşlerin en sağlıklı iletişim biçimi yüz yüze kuracakları iletişimdir. Bu sürenin azalması eşler arası hissedilmesi gereken aşk, sevgi, muhabbet, cinsellik gibi duyguların azalmasına ve zedelenmesine yol açar. Eşlerin birbirinden kuşku duymasına ve gerçekte olmasa bile, *acaba başka biri ile mi zaman geçiriyor, benden sıkılıyor mu* gibi şüpheli düşüncelere yol açar (Şentürk Dizman, 2019, s. 549). İletişimin azalması paylaşım azalmasını getirir; neticede bir kısır döngü başlar: paylaşımı azalan eşlerin iletişimi daha da azaltır, hatta kopma noktasına gelebilir.

İletişim ve paylaşımın azalmasının yol açacağı güven sarsılması, *ait olma ve bağlanma* gibi iki psikolojik temel ihtiyacın karşılanmamasına ve yalnızlaşmaya götürebilir. Birey çevresinde güvenebileceği, ona değer veren, onunla ilgilenen kişiye/kişilere ihtiyaç duyar. Bağlanma ve ait olma eşlerin birbirine sağladığı önemli bir ihtiyaçtır. İletişimin azalması, kopması bu iki temel ihtiyacı sarsar, sosyal medyanın en önemli olumsuz etkisi ise iletişimle ilgilidir. Eşler arasında iletişim ve paylaşım azaldığında bağlar zayıflar; iletişim olmadığında yaşamın doğal akışında karşılaşılan problemler çözümsüz kalır ve giderek uzaklaşma ve kopma kaçınılmaz olur (Demirsoy, 2025). Birbiri ile hoşça zaman geçirmek ve beraber eğlenmek yerine eşler ayrı ayrı sosyal ağlarda, birlikte olduklarından daha fazla zaman geçiriyorlarsa o zaman problem var demektir.

Eşlerin sosyal medyanın dışında kalma şansı yok gibidir. Bu durumda eşler arasında sosyal medya hesaplarının birbirine açık olması, birbirinin sosyal medya hesaplarına girebilmeleri güveni sağlar. Birlikte geçirecekleri ortak zamanda bireyselleşmeyip mümkünse sosyal medyayı birlikte kullanmak, bunu eğlenceye ve ortak aktiviteye dönüştürmek sosyal medya kullanımının olumsuz etkilerini azaltır. Eşlerin birlikte zaman geçirmesi ilişkinin sağlığı için kilit rol oynar.

Teshircilik ve mahremiyetin zedelenmesi: “Günümüz teşhir toplumuna dönüştü” ifadesi sıkça karşılaşılan tespit ve eleştiri, bir anlamda da şikayetlenmedir. Bununla kastedilen, bireylerin bedenini, ilişkisini, duygusunu, bulunduğu mekânı görsel olarak başkasının tüketimine sunması, ayıp mefhumunun zayıflaması hatta ortadan kalkması yani mahrem

şeylerin şeffaflaşmasıdır. Yapılan araştırmalarda teşhir eyleminin arkasında beğenilme, gösterme, dikkat çekme, kendini aşma isteği vb. psiko-sosyal nedenler, çevrimiçi etkileşimler, ünlü olma isteği, sosyal gözetim, kişisel mahremiyet anlayışı gibi nedenler yer almaktadır (Ünsal, 2022, s. 548).

Sosyal medya, herkesin sınırsız, istediği gibi içerik üretebilmesi nedeniyle teşhirin ve mahremiyet ihlallerinin en yoğun şekilde gerçekleştiği alanlardandır. Mahremiyet sınırlarını aşan önemli nedenlerden birisi görünür, bilinir olma arzusudur. Sosyal medyada görünür olabilmek, duyulmak ve bilinmek adına mahremiyet sınırlarını aşma pahasına paylaşım yapılmaktadır. Mahremiyeti ihlal etmenin bir nedeni de kişinin ben ve öteki arasına sağlıklı sınır koyamayışıdır. Bunun sonucu olarak da kişi kendinde kalması gerekeni diğer kişilere gösterir (Gökhan Kır, 2023, s. 91,92). Her iki durum da sağlıklı kişilik yapısının sonucudur.

Beğenilme, görülme, ünlü olma gibi istekler insani istekler gibi görünse de bir taraftan da zayıflık göstergesi sayılabilir. Evliliğini beğenilme, görünür olma ve ünlü olmaya araç olarak kullanmak takdir edilecek bir şey değildir. Sosyal medya, eşle zaman geçirmekten ziyade eşle olan ilişkiyi teşhir etmeye dönüştüğünde hem evliliğin özelliği ve özelliği zedelemekte hem de başta aile mahremiyeti olmak üzere bir dizi ahlaki değerlerin örselenmesine yol açmaktadır. Sosyal medyanın etkisiyle aile içi mahremiyet algısı giderek zayıflamakta, bireycilik ve teşhircilik gibi ahlaki değeri olmayan davranışlar artmaktadır (Utma, 2020, s. 1022).

Aile ve eşler arası ilişkilere yönelik mahremiyeti koru(ya)mamak, kamu ve özel arasındaki sınırları ortadan kaldırır, eşler arası ilişkiyi (özel) kamuya (genele) açar. Bu sınırsızlık ilişkiyi korunaksız ve dışarının müdahalesine açık hale getirir. Her bir paylaşım görenlere müdahale, eleştirme ve yargılama imkânı verir. Bazen yapılan bu eylemler eşler arası tartışmaya ve ilişkinin bozulmasına sebep olur (Gökhan Kır, 2023, s. 93). Tıklanma uğruna mahremiyetin ihlali büyük bir ihtimalle evlilik ilişkisine zarar verir.

Yakın çevrede şahit olunan ve geçinemediği bilinen bazı çiftlerin sosyal medyada muhabbet içeren resimlerini, videolarını yayınlanması yani gerçeği yansıtmayan, yalan ve yanlış mesajlar, eşlerin birbirine olan güvenini sarsmaktadır. Kavgalı ve mutsuz olduğu eşiyle mutluymuş gibi paylaşım yapan kişi eşine şu mesajı vermektedir: “Burada yalan söylediğim gibi sana da söylerim, söylediğim ve yaptığım her şey doğru değildir”. Bu durum mahremiyeti kamuya açmanın eşler arası ilişki üzerinde bir başka olumsuz sonucudur.

Yine internet veya YouTube, Instagram, Twitter/X, Facebook, WhatsApp, Tiktok vb. sosyal medya araçları üzerinden yapılan görüşmelerde diğer tarafın rızası dahilinde yahut rızası dışında olması fark etmeksizin yapacağı cinsel içerikli sohbet, fotoğraf veya video paylaşımı mahremiyeti ve özel hayatın gizliliğini ihlal edecektir. Bu ihlal daha sonra eş ile olan ilişkide sorun yaratabilecektir.

Netice itibariyle “hiç tanımadığı ve görülmeyen bir elaleme onaylanma ve beğenilme yarışı ile” (Dikeçligil, 2023, s. 104) sosyal medyada mahremiyetin ihlali ve teşhircilik eşler arası tartışmalara, huzursuzluklara yol açabilmekte ve bu huzursuzluklar boşanma ile sonuçlanabilmektedir.

Yetersizlik, yoksunluk hissi: Sosyal medyanın teşhirci ve şatafatlı dünyası pek çok kişide özenme duygusunu tetiklemektedir. Daha iyisine sahip olma içgüdüleriyle, mümkün olanın ve öznel şartların üstünde beklentiler eşler arasında probleme yol açmaktadır. Eşlerden birinin sosyal medyada paylaşılan yaşantıya özenmesi, bu özentiyeye ulaşma isteği karşı tarafın ve ailenin ilişki ağına, maddi ve manevi kaynaklarına bağlıdır. Sosyal medyada gerçek veya gerçek olmayan ancak sınırsız imkânlarla sahip gibi görünen evliliklerde ve ilişkilerdeki lüks yaşam, gerçek hayatı negatif etkileyecektir. Gerçek hayatta ihtiyaçların ya da ihtiyaca dönüştürülen isteklerin karşılanması imkânlarla sınırlıdır. İstekler sınırsız olabilir ancak imkânlar sınırlıdır. Kısıtlı kaynaklarla giderilemeyen istekler yoksunluk veya yetersizlik hissi oluşturmaktadır.

Eksiklik duygusuyla yaşayan eşler ya bu duyguyu gidermek için kapasitelerinin üzerinde borç, kredi almak ya da yoksunluk duygusuyla baş etmek zorunda kalmaktadır. Ödenemeyen krediler ve baş edilemeyen yoksunluk hissi eşler arası ilişkinin yıpranmasına neden olacaktır.

Evlilik birlikteliğinin sona ermesi olan boşanmaya birçok husus neden olabilir. Yukarıda sosyal medyanın eşler arası ilişkiye zarar veren her bir durumun bir sonraki aşaması, boşanma olabilir. Ancak sosyal medyanın olumsuz etkisinde son madde olarak ele aldığımız boşanma yukarda saydığımız bütün maddelerden biri veya birkaçının sonucu olabileceği gibi bunlardan bağımsız olarak da gerçekleşebilir. Şöyle ki; eş sosyal medyaya bağımlı olmadan, sosyal medya aracılığı ile aldatmadan, sosyal medyada teşhircilik yapmadan vs. işi gereği vb. nedenlerle sürekli sosyal medyayı takip etmesi ve kullanması gerekebilir. Yani sebebe bağlı kalmaksızın bizatihi sosyal medyanın kullanımı boşanmalara yol açabilir. Nitekim yapılan bir çalışma, sosyal medya kullanımının boşanmalara sebep olabileceğini göstermektedir (Kalaman, Çelik, 2019: 439). Ayrıca Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin kararı, eşin sürekli sosyal medya kullanmasının evlilik birliğini temelden sarsan bir davranış olarak kabul edilmesi gerektiğine

hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, sosyal medya kullanımının eşler arasındaki iletişimi olumsuz etkilediği ve evlilik birliğini zedelediği belirtilmiştir (Ünal, 2024). Bir kişi herhangi bir sebepten dolayı sosyal medya kullanıyorsa, bu da eşini olumsuz etkiliyorsa, etkilenen eş bunu gerekçe göstererek boşanma talep edebilir. Bu durumda sosyal medya kullanımı bizzatı boşanma sebebi olmaktadır.

Sonuç

Teknolojik ve dijital değişimin-gelişimin baş döndürücü bir hızla yaşandığı günümüz toplumunda bu değişimden etkilenmeyen neredeyse hiçbir şey yoktur. Bu kapsamda toplumun en temel kurumları dijital ve sosyal medyadan etkilenmiştir. Siyasi partiler vizyonlarını artık sadece mitingler aracılığı ile taraftarlarına ve vatandaşlara iletmiyor; sosyal medya hesapları ile çok daha etkili propaganda yapabiliyorlar. İktidara karşı muhalefetini sadece kürsülerde değil sosyal medya hesaplarından yapabiliyorlar. Aynı şekilde eğitim artık sadece fiziki sınıflarda değil sanal sınıflarda da yapılabilir, bilgiye erişim sanal alemde çok daha kolaylaşıyor. Sağlıkta hastalık teşhisi fiziki muayene yanında yapay zekayla ve sosyal medyada yer alan programlarla da yapılabilir. Hemen her şeyin değişip dönüştüğü dijital ve sanal alemde aile kurumunun istisna olacağı beklenemezdi. Ailenin yapısı ve işlevi, aile içi ve eşler arası ilişkiler, ebeveyn ve çocuklar arası etkileşim ve iletişim vb. birçok açıdan aile kurumu da dijital-sosyal medyadan etkilenmiştir.

Dijital veya sosyal medya, sosyolojik bir kurum olan aileyi etkilemiş ve değiştirip dönüştürmüştür. Bunlardan en çok dikkati çekici olanları şunlardır denilebilir: Sosyal medya bekar sayısı artması ve hanelerin küçülmesi üzerinde etki yapmıştır. Aile, çocuğun dış dünyadan haberdar olma ve sosyalleşme ile ilgili ilk ve en önemli aracı iken, sosyal medya ile buna yeni araçlar eklenmiştir. Serbest zaman ailece kullanılan, eğlenilen ve harcanan zaman iken ailede serbest zamanın bireysel tüketimi artmıştır. Aile üyeleri ve ebeveyn rolleri değişmiş, dijital annelik, ebeveynlik gibi çocuğun gelişimini sağlayıcı ve tehditlerden koruyucu yeni roller eklenmiştir. Aile kurumunun sürdürülebilirliğine yönelik yeni tehditler oluşmuş, boşanmalar artmış ve aile her zamankinden daha kırılgan hale gelmiştir. Aileye yönelik normlar değişmiş, yeni normlar oluşmuştur. Aile üyelerine yönelik olarak aile içi yaşama becerileri dönüşmüştür. Görüldüğü üzere kurumsal olarak aile sosyal medyanın yol açtığı toplumsal değişime ve etkiye maruz kalmış bunların bir kısmından olumsuz bir kısmından da olumlu olarak etkilenmiştir.

Evli çiftlere yönelik yapılan araştırmalarda sosyal medyanın etkisinin daha ziyade olumsuzluğu üzere vurgu vardır. Bunlar arasında en dikkati çeken; eşlerden birisinin veya her ikisinin sosyal medya aracılığı ile pornografi, oyun, kumar gibi bağımlılıklar edinmesidir. Ayrıca sadakatsizliği kolaylaştırıp, yaygınlaştırması, iletişimi azaltması, teşhirci duygularla mahremiyeti zayıflatması, yetersizlik ve yoksunluk duygusu oluşturmada da yine sosyal medyanın eşlere yönelik olumsuz etkilerindendir. Bütün bunlara ilaveten sosyal medyayı kullanmak boşanmalara sebep olmuş ve sosyal medya kullanma geçerli bir boşanma sebebi olarak yargı kararlarında yerini almıştır.

Sosyal medyanın ilişkiyi ve aileyi olumsuz etkileyen pornografi, kumar, aldatma, gösteriş, özeli kamuya açma gibi işlevleri, gerçekleşme anı itibariyle toplumsal denetimin dışında kalabilmektedir. Bu tür eylemler gerçekleşirken bir başkasının o an itibariyle müdahalesi ve görülüp ayıplama baskısı bulunmamaktadır. Bu sosyal denetimsizliğe bir de dini açıdan duyarsızlık yani helal haram çizgisinin aşılması ile ilgili kaygı, diğer bir ifade ile dini hassasiyet ve denetimin olmaması eklendiğinde bireyler sosyal medyada aile ve eş ilişkisini olumsuz etkileyecek eylemleri daha kolay ve daha rahat gerçekleştirebilmektedir.

Netice itibariyle sosyal medyanın aile ve eşler arası ilişkiye yönelik etkisi konusunda tümüyle olumlayıcı veya tümüyle yadsıyıcı bir tutum sergilenemez. Sosyal medyanın kullanımına göre etkisi değişebilir. Sosyal medyayı uygun araçlarla, uygun yerde ve uygun şekilde kullanabilmek, bu konuda bilgi sahibi olmak önemlidir. Bunun için de sosyal medyanın sunduğu imkânlar kadar oluşturduğu tehlike ve risklerin de farkında olmak gerekir. Farkındalık, faydalardan yararlanabilmek ve tehlikelere karşı tedbir alabilmek için ilk adım niteliğindedir.

Kaynakça

- Akça, F. ve Koç Çilekçiler, N. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların en çok etkilendiği çizgi film karakterleri ve bu karakterlerle özdeşleşmelerinin yol açabileceği dijital tehlikeler. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 403-433. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.2.0053>
- Ardıç, T.ve Selvi, Ö. (2022). Teknoloji bağımlılığı ve aile içi iletişim ilişkisi üzerine teorik ve uygulamalı bir çalışma. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies* 7(2), 241-254.
- Bal Çetinkaya, K. (2021). X, Y, Z Kuşağı... peki ya ötesi?. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, 641, 46-51 <https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/makale/x-y-z-kusagi-peki-ya-otesi>
- Baykal, F. (2020). Sosyalleşmenin yeni yolu: Dijital teknolojiler. *Dipnot*, 4, 5-8.
- Bayrak, M. (2020). Sosyal medyanın aile bireyleri üzerine etkileri, *Aile ve Sosyal Medya* (24-31). ILM Uluslararası Akademisyenler Birliği.
- Canatan, K. (2020). İnternet bağımlılığı ve önleyici yöntemler, *Aile ve Sosyal Medya* (35-42). ILM Uluslararası Akademisyenler Birliği.
- Coşkun Armağan, İ. (2024). Çocukları sosyal medyanın karanlık yüzünden korumak için "aile hareketi" önerisi. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cocuklari-sosyal-medyanin-karanlik-yuzunden-korumak-icin-aile-hareketi-onerisi/3356576>
- Çeçen, A. F., Çoklu, N., Bostancı, M., Atmaca, S. (2023). Aile kurumuna dijital bir yaklaşım: Dijital aile sözleşmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(1), 66-84.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (2), 27-50.
- Demir, Z. (2021). Değişen toplumlarda ailenin değişmeyen özellikleri. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(2), 770-791.
- Demirsoy, Ç. (2025, 29 Mart). Sosyal medya ilginiz, aile ilişkilerinize mal olabilir!. <https://npistanbul.com/sosyal-medya-ilginiz-aile-iliskilerinize-mal-olabilir>
- Digital Citizenship (2025, 5 Mayıs). Nine elements nine themes of digital citizenship. <https://www.digitalcitizenship.net/nine-elements.html>
- Dikeçligil, F. B. (2023). Ailede çözülme ve sosyal medya etkisi, *Mahremiyet bağlamında sosyal medya ve aile* (101-111). 5. Baskı, DİB yayınları.

- Ekşi, Z. (2018). Siber @ldatma. N. Oklik, H. Ünal Reşitoğlu, (eds.), *Aileyi anlamak: Disiplinler arası yaklaşım* (207-231). Nobel yayınevi.
- Gökhan Kır, Ö. (2023). Dijital dünyada aile ve mahremiyet, *Dijital dünyada değerleriyle aile olmak*, DİB Yayınları, 87-98.
- Günyol, A. (2024). <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/dunya-nufusunun-yuzde-62si-sosyal-medya-kullaniyor/> (erişim: 29.04.2025).
- İli, B. (2024). Çevrimiçi kumarın sosyal medyada tehlikeli yükselişi: Youtube videoları üzerine bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 12 (2), 793-815.
- İnam, A. (2020). Hayatımızın bir parçası olarak sosyal medya, *Aile ve sosyal medya* (8-19). ILM Uluslararası Akademisyenler Birliği.
- Katarıcı, A. (2020). Dijital mecralarda “çocuk istismarı” hangi yöntemlerle gerçekleşiyor?. *Dipnot*, 4, 21-30.
- Korkmaz, Z. (2019). Dijital teknolojileri kullanım alışkanlıkları ve sosyalleşme: İlkokul öğrencileri üzerine bir araştırma, Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Medya ve İletişim Yönetimi.
- Odabaş, H. F., N. Tekgöz, R. Hafızoğlu, S. Aydın (2024). Dijital çağda ailenin dönüşümü yeni nesil bağlar ve dinamikler, Enstitü Sosyal Yayınları: Araştırma Raporu No. 2.
- Oruç, M. (2024). <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyenin-yuzde-86-5i-internet-kullanicisi-yuzde-93-8i-de-mobil-baglanti-sahibi/> (erişim: 29.04.2025).
- Öngören, S. (2017). Boşanma ve boşanmanın erken çocukluk dönemi çocuklar üzerindeki etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimler Dergisi*, 4(13), 73-87. http://www.inesjournal.com/Makaleler/808907670_04-id-1497.pdf.
- Özkaya, P. (2023). Dijital dünyada çevrimiçi riskler, bilişim suçları ve mağdur çocuk. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 14 (53), 13-42.
- Prensky, M. (2001). “Digital natives, digital immigrants.” *On the horizon. MCB University Press*, 9(5), 1-6. <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>

- Kalaman, S. ve Çelik, F. (2019). Türkiye'deki evli bireylerin sosyal medya kullanımlarının evlilikleri üzerine etkisi: Nitel bir araştırma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 424-453.
- Şentürk Dizman, Z. (2019). Sosyal medyanın boşanmaya etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 548-555.
- TDK (2025, 11 Eylül). *Sosyal medya*. <https://sozluk.gov.tr/>
- TÜİK, (2023a, 29 Nisan). *Doğum istatistikleri, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2023-53708>
- TÜİK, (2023b). TÜİK haber bülteni, Sayı: 45592.
- TÜİK, (2024, 14 Mart). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2024*. [https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastırması-2024-53492](https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastırması-2024-53492)
- Tüzer, V. (2021). İnternet, siberseks ve sadakatsizlik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 100-116.
- Utma, S. (2020). Aile Kurumunun dönüşümünde sosyal medyanın etkisi: Aile içi iletişimin dijitalleşmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 1016-1023.
- Uzunovalı, I.- Özbay, A. (2023). Aldatma ve sadakatsizlik: cinsiyet bağlamında bir değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 8 (3), 1073-1091.
- Ünal, S. (2020). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerindeki etkileri. *Dipnot*, 4, 9-20.
- Ünal, Z. (2024). Yargıtay kararı: eşin sürekli sosyal medya kullanımı boşanma sebebi sayıldı, <https://www.zeynepunal.av.tr/yargitay-karari-esin-surekli-sosyal-medya-kullanimi-bosanma-sebebi-sayildi/> (erişim: 29.04.2025)
- Ünsal, R. (2022). Kendimizi neden göstermek istiyoruz? Teşhir toplumunda sosyal medya kullanımına dair nitel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39(2), 548-569. doi:10.32600/huefd.1008651
- Verimli, A. (2019). Aile ilişkilerinde 'sanal' tehdit. Zeynep Rakipoğlu ile röportaj. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/aile-iliskilerinde-sanal-tehdit/1425616> (Erişim: 29.03.2025)

- Vikipedi. (2025, 1 Ekim). *Slot makinesi*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Slot_makinesi
- Yalçın, M., Yalçın M. (2018). Sosyal medya kullanımı ve aile içi iletişim ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 11(57), 738-743.
- Yaman, F. (2018). Türkiye’de ebeveynlerin dijital öz yeterliliklerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.327309>
- Yaman, F., Dönmez, O., Kabakçı Yurdakul, I., Odabaşı, F. (2016). Dijital dünyanın ailesi: İnternetik aile, A. İşman, H. F. Odabaşı, B. Akkoyunlu (eds.), *Eğitim Teknolojileri Okumaları* (173- 192). Sakarya Üniversitesi, TOCET The Turkish Online Journal of Educational Technology.
- Yazıcı, Z. N. (2021). “E-dünya’da yeni bir rol: Dijital annelik. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 115-132.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö., Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies- Social*, 15(4), 2245-2265. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43395>

Etik Kurul İzni	<i>Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Aile Araştırmaları alanına aittir.</i>
Çatışma Beyanı	<i>Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması olmadığını ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.</i>
Destek ve Teşekkür	<i>Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.</i>
